

I. 108.057
„Zahlánie sónce,
i ů násze wakónce!“

BIELARÚSKI LEMENTÁR

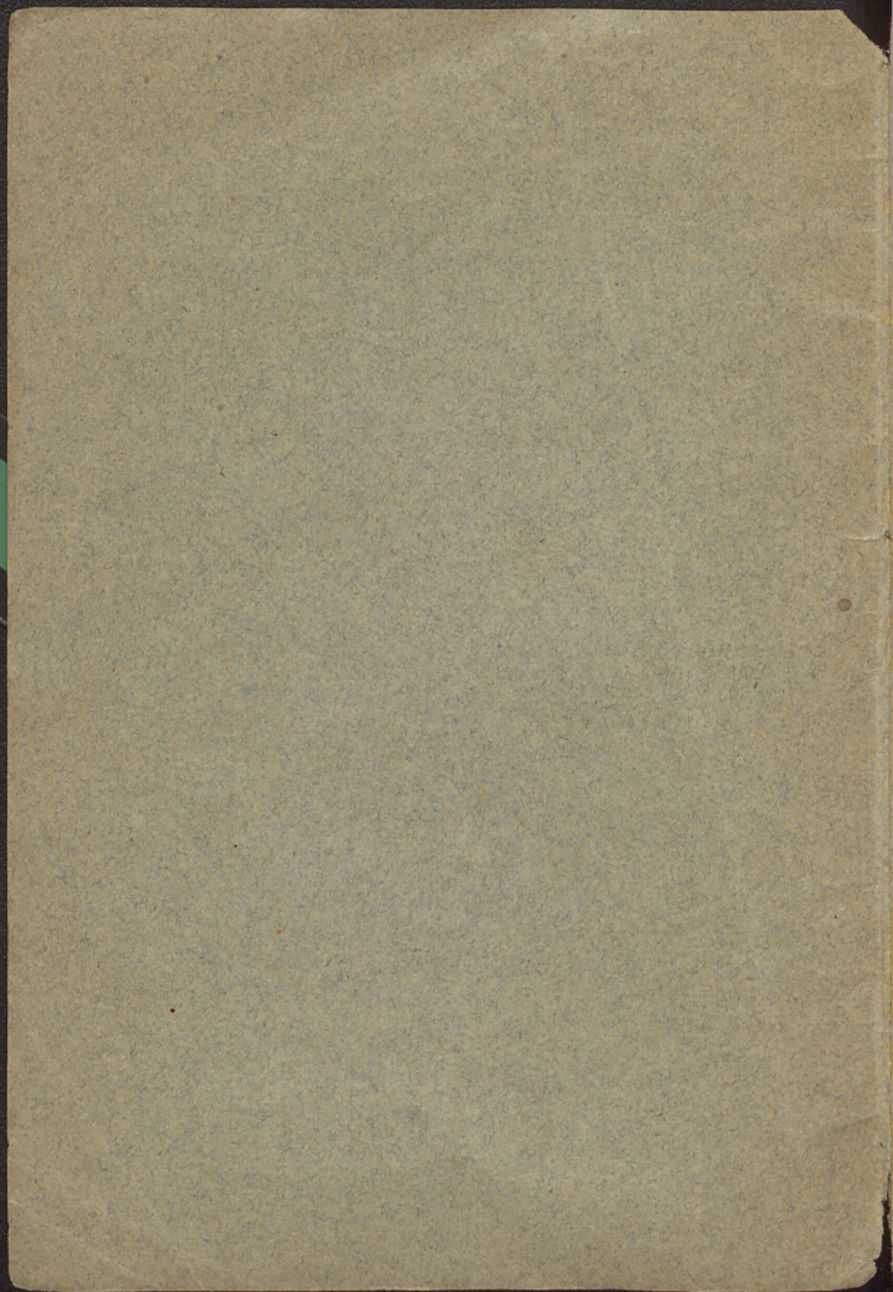
Á B O

Piérszaja nawúka czytańnia.

PICIARBURH.

Drukarnia K. Piantkóuskaha. Wialik. Padjaczeskaja wúl., № 22.

1906.

*„Zahlánie sónce,
i ů násze wakónce!“*

BIEŁARÚSKI LEMENTÁR

Á B O

Piárszaja nawúka czytańnia.

PICIARBÜRĦ.

Drukarnia K. Piantkóuskaha. Wialik. Padjaceskaja wúl., № 22.

1906.

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001003438126

I. 105.051

Praczytájcie!

Kalí bǔdziecie wuczýc kaho czytác na hétym lementáru, wuczýcie tak, jak tut rádžu i jak u lementáru napísana. Daǔniěj wuczýli czytác hod, ábo i dwa, a ciapiér i u dwa miésiacy nawúčysz. Nie pakazúj zaráz usích znákaǔ, a tak, jak tut napísana: litéru za litérajú i adrázu wuczý czytác celý skłád i slówa, skłád pa skłádzi. Nie tak, jak daǔniěj wuczýli: $be-a = ba$, a zrázu $b-a = ba$.

Pakúl paczniész wuczýc czytác u nówym miéjsey, praczytáj rádu, szto dróbnymi lítérami napísana.

Znak ů hawórycca, jak karótkaje u, tak pasiarédzinie pramiěž ł i u.

Znáki Ž, Š, Č hawóraceca, jak pólskija **Ż**, **SZ**, **CZ**, jak rasiéjskija i stara-bielarúskija **Ж**, **Ч**, III.

Kábže lúdziam, što dóbra nášaj mówy nia znájué, byłó lahčěj čytác, my stáwili udarénnia, héta znáčyé znak woś takí ' , što pakázywaje, katóry skład macniéj wyhawárywaé.

Lementár héty wydajém napísany dwa-jákimi litérami. Wiédajem my úsié, što miež námi polešukámi, bielarúsami, ci jak my siabié jaščé nazywájem—tutéjšymi, jośé katalikí i prawasłáŭnyje; katalikí bolš da łacínskich litér—što ich niasprawiadlíwa „pólskimi“ nazywájué, prywýkli; prawasłáŭnyje—da sławiánskich—ci jak kážué da „rúskich“ prywýkli. Hétyja rúskija hétaž nášy spradwiečnyja bielarúskija, a łacínskimi ciapiér uwiés šwíet piše.

Ci raz u nas swárka bywáje; zýducca katalík z prawasłáŭnym i swáracca „ach ty káže palák,—a ty maskál“. I abódwa nia wiédama szto kážué: ani toj palák, ani

héty maskál, abója janý choć róžnaj wiéry,
a naródu adnahó, bo abódwa wýrašli na
ziamiécy tutéjšaj nášaj paléskaj - bielarú-
skaj i piéršaje slówo u mówi nášaj báčkaŭ-
skaj ad bačkóŭ pačúli, a swáracca tólki
sabié na kryŭdu i na sóram, lúdziam na
smiech. Woš i znarók wydajém lementár
dwajákimi znákami, wybiráj, što spana-
ráŭna, kab usiáki paznáŭ, što ci takíje, ci
siakíje znáki, a zŷki, sklády i slówy týjež,
mówa tájaž i lúdzi što mówaj adnój hawó-
rać — bratý ródnyje.

Ráda: nawučý paznawác znáki hétyje

a a a a a a

Ráda: Kalí nawučyceca paznawác týje,
pakažý hétyje:

e e e e e e

Ciapiér papytáj jakíje héta znáki

a a e a e e a a e a

tak samo wučý dálej:

i i i i i i a e i o u y

o o o o o o i o u y e a

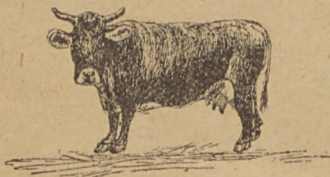
u u u u u u e a u o i o i e

y y y y y y a y u a y i e a

o y e i a i o y e a

u a i y o e

y e i o a u

Mu!

mu! me! my,
má-ma, má-
my, má-mi,
má-mo, mí-
ma, am!

Ráda: Pakažý wúčniu, što kalí znak **m** stajíe piérad **u** i wyhawárywaé býstra adzín za adným, to i wýjdzie **m-u—mu**. Tólki, kryj Bóže, nia kažý, što znak **m** nazywájecca **em**, a prósta **m**. Tak sáma pakažý, jak čytaé **am**, **im**. Starájsia, kab wúčeń razumiéu usiákaje pračytánaje slówa, tut pustých zýkaü niemáš: usiáki štósci znácyé. Tak **Mu**—rýkaje karówa, **me**, **be**—blajé awiéčka, **am**—sabáka láskaje zubámi na múchy.

be! bo, bu, bá-ba, bá-bu, bá-by,
bá-bi, bá-bam, bá-bu,
má-ma i bá-ba u bó-
bi, bob.

bába

j, moj, boj, maj, ej!
aj, aj! myj, bij.

bot

ty, to, tut, tá-ta, tá-to,
tá-tu, tá-ty; et! moj tá-ta
tam; moj bot u tá-ty;
bó-ty tá-ty tut; bá-bo, a-búj bo-ty;
ta-mú, tym, tý-mi.

ja, aj-aj, tó-je, tý-je, tý-je bó-ty,
tá-ja, bá-ba mý-je, ja má-ju tá-tu,
má-mu i bá-bu, mý-ju ja-mú bó-
ty, i mý-ty i a-bú-ty, tú-ju, ja, joj,
ej! ej! ja jem.

cá-ca, cá-co, cá-cu,
cá-cy, ma-cá, ma-cý,
ma-cú; cyt, má-ci
má-je cá-cu, bý-ci,
bí-ci;

ma-ci miá-ta, miej miá-tu,
u cia-bié tá-ta, miaŭ-miaŭ, ció-cia,
ciú-cia, mié-ci, ciú-ciu.

tyn

na ciú-cia, na! no, no! jon, ja-ná!
nie ja jon, niania baj mnie; nia-

má niá-ni, nié-ba, ca-ná bó-bu;
ja má-ju niá-niu; mý-ty.

lon

lá-la, lá-li, lú-li, lé-to,
lú-ty, lon bia-lé-je; lá-
lu lu-bí-li; lú-ba, lin,
cal, mol, mí-la, lu-bíć
tá-tu i má-mu, cie-lá-ta.

łáta, łub, mýła, mýły
táta, máma lubíła tátu,
biéły łoj, máłoje cielá, céły łob.

wi-ły

wi-nó, wi-ná, wó-wa*), wó-wu,
wó-wi, lá-wa, lá-wi, wý-mia, wyj,
wó-wa wý-je, wó-la, woł, wa-ły,
wí-ły na lá-wi.

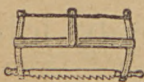
*) wówa — dzieci kázuć na woźká.

ka-tý

Ráda: Pakažý wúčniu, što kalí nad sa-
hałósnaj stajíc klinók', to jana wyhawáry-
wajecca miáhka

koń, ka-niá, ka-niú, kú-la, kó-ni,
wó-ka, wié-ka, kij, kuj, ka-tók,
ka-wál ku-jé kó-ni, koń, kíń.

pi-tá

pá-pa, pá-ni, pá-ka, pí-ka,
pak, pień, pí-wa, pié-na,
puk, pá-wa, pop, pó-le,
pa-lá-na, pa-lák, pa-lé-no.

zá-jac

zú-by, zyk, zub,
zý-ki, koń wia-zié
woz; zi-má, bá-ba z
wó-zu, wiaz, zmiej,
ku-zá-ka, ka-zá, ka-
ziól.

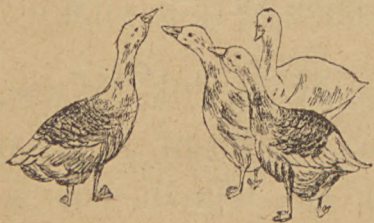
dom

du-dá, dó-la, dýł-
da, dú-la, dań, dub,
dym, bia-dá, wa-dá,
dó-nia, miod, lod,
ku-dý, daj, du-bó-wy, doł, wa-dá
u da-lí-nie, i-dú.

sí-ta

sá-ła, sí-ła, sieć, som,
sol, sié-na, syć, sy-tá,
syn, sí-ni, nia-sié, lis,
les, wú-sy, wi-siếc, si-
wý wa-síl.

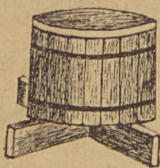
hú-si

ho! ho! há-dy, ha-dý, du-há, hać,
haj, bié-ha-je, hé-to, hé-ta-ko-je,
hum-nó, nó-hi, hé-tu hać tap-tá-li,
ha-łúb na ha-ré.

mú-cha

cha cha! che che! chi
chi! ach, ech, och, jich
chá-ta, chu-dý, wie-chá,
moch, miech, bó-chan
chlé-ba; loch, le-chá,
cha-pí, cha-lé-ra; chwa-ró-ba; pa-
stúch bie-ha-je za stá-dam.

dzie-żá

dzié-ła, dzia-dý, dzik,
dzień, dzia-kí, bu-dzí,
bú-dzie dzień, bój-ki-ja
dzié-ci, dzie-lé dzia-ciéj,
u dzień, ló-ta-ła, i-dzióm!

żába

żá-ba, żý-ża, żuk, ży-wié,
żá-ła, nie ha-ní kó-ni u
żý-ta, laż, wia-żú, wu-żá-
ka, ci wuż? wié-ża, lú-ża,
ló-że, lí-że, żý-ta.

rýba

ru-ká, ré-pa, ra-bó-ta,
rán-ni-caj u lé-tku ra-

sá na tra-wié, u hé-taj ra-cé mnó-
ha rý-by.

hrú-ša

šé-ry, šý-ła, šmat, mý-
šy, što šu-míc? ščá-
wiel, škło, šá-lik, šču-
pák, kráššy, smúška,
smuš-kó-wa-ja šápka.

čub

ču-bá-ty, čyj, ča-mú
ja bá-ču i ču-ju? čó-
bo-ty, cia-čé, čym ty
bí-ty? ci čuŭ-ja, ci
čuŭ ty, bá-ču, ty

cá-cá, mý-ty.

džá-łoj ja-hó džhni, džá-ła—cyhán-
ska-ja pú-ha, ja rá-džu, doždž,
dróž-džy, na-ro-dzé-nie, jěž-dže-ny,
jež-džá-ly.

Ráda: Pakažý wúčniu, što ũ vyhawá-
rywajecca jak siarédnieje pamiéž u i ł.
myŭ, byŭ u ta-ty bot, ei čuŭ ty?
jon jeŭ bob, dóŭ-hi, póŭ-ny har-
ščók, za-biŭ woŭ-ká, dziŭ-na-ja
dziéŭ-ka, smouž, ja bá-čyŭ ča-
raŭ-ni-ká.

Usié bielarúskija znáki wialíkija i małyja

Drukawányja.

Pisányja.

Wialíkija.

Małyja.

Wialíkija.

Małyja.

A

a

A

a

B

b

B

b

C

c

C

c

Č

č

Č

č

Ć

ć

Ć

ć

D

d

D

d

E

e

E

e

H

h

H

h

I

i

I

i

J

j

J

j

Y
K
L
L
M
N
N
O
P
R
S
S
S
T
U
W
Z
Ž

y
k
l
l
m
n
n
o
p
r
s
s
s
t
u
w
z
ž

Y
K
L
L
M
N
N
O
P
R
S
S
S
T
U
W
Z
Ž

y
k
l
l
m
n
n
o
p
r, r
s
s
š
t
u
w
z
ž

Bába piačécé bliný. Mać šýjeć kašúlu. Baháty chléba nie prósić. Małakó nam dajéc karówa. Wadá biažýć dalínaju. Zurawiél lacić u wýraj. Pastúški pasúć wały i karówy. Žydý skuplájuć kúžel. Žóludzi rastúć na dúbie. Šérajá húska idzić na réčku. Žukí i žáby nia strášnyje zwiéry. Naradzénie Chrystówa prypadáje na kalády. Žáwaranki żywúć u póli.

Kóni nášy chódziać u póli. Lúdzi żywúć u chátach. Máci lúbić swajhó sýna. Nórka żywić u biérezi. Wólcha raścić pry wadzić. Pastúch pasiécé awiécčki na haré. Répa raścić u haródzi. Symón pajšóu u naš haród. Túrki żywúć za Čórny mórám. Cieláta hulájuć pa lúzi. Dzieci zlawíli dziátla. U jahó cháci pálać u piécý. U nášym haródzi zakrasawála lílija.

Cháta náša starénka i užé pachylílasia. Cybúla choć hórka, ále lúdzi lúbiać. Čarémcha éwicić bialúsińkim éwiétám. Šulák (karšún) dziaré kúry i druhíje ptúški. Jahnió zlamála pry wadapói nóžku. Jon pajšóu da susiéda ů hósci. U jahó adzín woľ zachwaréu. Júchtu róbiać z wałowaj škúry. U nówaj cháci zrabíli pieč i wókna. U

jahó cháci nimá nikóha. Józep (Jazép) kupíu karówu. Kalóda lažýé upópierak réčki.

Walačóbniki pryšlí da nas pad waknó i zapiejáli walačébnuju piésniu. U waknié nikóha nia widáé, adnó wazónčyki z kwiatámi. Haľubók uciók praz waknó. Ja wýtknuu haľawú praz waknó i pahladáju na póle. Wužáka lúbié hrécca na sóncy. Súnieńko Bóžaje šwiécié ů wakónce. Haručý walú kark jarmóm nabíu. U nášym lési strážnik zabíu waŭká, a druhí woŭk uciók u susiédni bor. Rasínki darahími kamiéniami zihaciáé na sóncy. Janý biarúcca za héta dziéla i dúmajué, što jim udásceca janó.

Ci ty búdzieš siahódnia ů cháci? Janó to tréba bylóby pasiadziéé u cháci, adnó rabóty nimášaka. Pajšóu ja héta da susiéda, „susiédzie, drúže, zrabí mnie lásku!“ kažú ja jamú. Hladzí ty, siahódnia zahary hétyje hóni. A Bóžež moj! Kalí uziáusia za huž, nia kažý, što nia duž. Žába lúbié makratú. Zórki šwiéциаé z niéba wysókaha.

Chwošě raścié pa baľóci. Karówa chwastóm abhaniájeé awadnióu i much, a módnaja páni chwastóm swajéj súkni zamiatáje pyl ehódziačy. Ščýhlik wylatáje, žanícisia máje,

pasláu warlá ptušak sabiráci. Čáčótka, haspadýńka, tája nia hulála: čórnu blachú z kamarámi ũ sóli hatawála. Stručýsty haróch uradziŭ, da lúdzi staptáli. Wierešćáka smášna i jajéšnia niazhórša, a da tahó miódu sytnóha. U ščýrym póli wiétrý hulájué. Ja da jahó ščýrym siéream, a jon da mianié hórkim piéream. My jšlí nasustréču nawalnicy, katóra rwála stréchy i lamála les. Moj dzied zbrójna išóu z družýnoju i bróniu u rukách dzierzáu.

1. Dwa mužykí.

Wioz raz mužýk woz siéna ũ hórad pradawác; spatykájecca z druhím: „Zdaróŭ, jak máješsia?—„Zdaróŭ!“—a što wiaziéš?“ pytájecca toj.—„Drówy!“—„Jakíja drówy? hétaž siéna!“—„A kalí sam wídziš i znáješ, na štóz tahdý mianié pytáješ“.

2. Dzied i bába.

Žyŭ sabié dzied i bába, dúža stáry abója. Krépká janý lubíli adzín adnahó. „Jak prýdzie śmieré“, kazáu dzied: „ja, bábka, umrú upiérad; ty mianié pachawáješ, a samá żywí jašćé“.—„Nie! dziédka“, hawa-

rýla bába: „ja chóču pierš umiérei, i búdu prasié śmieré, kab janá Źiazalá mianié, a ty kab jaščé žyć astáũsia“. Tak spirálsia janý raz siédziučy zapióršys u swajéj chátcy. Ráptam stuk-stuk niéhta u dzwiéry. „Chto tam?“— „Atčynicie! ja śmieré, pryšlá tahó Źiazé, chto pieršy mnie papadziécca“.— „Atčyní, bábka!“ káže dzied.— „Nie, dziedka, atčyní lepš ty“!.. Tak pasyláũ adžin adnahó i ni wódzin nia chaciéũ iści atčyniáć. Śmieré, nia dačakáũšysia, praz kómin ulézla Ź chátu i zabrála abóje.

3. Nia smiéjsia z čužój biady.

Žyli Ź susiéctwie dwa mužyki. Adžin biédnyj, druhí bahátyj haspadár.

Pryjšóũ biédnyj k bahátamu i prósić u jaho kaniá, zaharáć haród.

Bahátyj jamú kážeć „jakíj z ciabié haspadár, kali j kaniá nia máješ! Ja kaniá máju dla siabié“. I nia daũ biédnamu. Biédnyj, abciór rukawóm wóčy i, Źziáũšy lapátu, dawáj kapác haród lapátaj. Kapáũ dzień kapáũ druhíj, kapáũ tak cėlaju nia dziélu. Bahátyj z jahó śmiajécca i kážeć: „pakúl ty pasiéješ, dyk ja zbirác búdu“.

Na hétu hůtarku jak zahrymíc hrom, jak dašé došć z hrádam. Usiú aharódninu at-biú i bahátyj u wósień stáusia biédnym, a ů biédnaha usiú ůradzila jak nikóli.

Kupiú sabié kaniá i stáusia dóbrym haspadaróm, a bahátyj, nia miéušy čahó jésci, pradáú kaniá i sam stáú prasié u susiéda.

Prýdziec kazá da wazá, dy nia bůdziec siéna.

Čalawiék wyražáje swajú mysl slawámi, a ůsiákaje slówa skladájceca z častók, katóryje nazywájuceca *skládami*, a sklad z *zykoů*, to je *halaskóů*. Kab wýrazié mysl na papiéry, to usiákij zyk znáčycca asabliwym značkóm, litéraj. Zýki bywájuec dwajakije: adný, jak na prýklad hawóručy **a**, **o**, **e**—nazywájuceca samohalósnymi, a to prósta halósnymi, bo janý hawóracca sámy sabóju biaz pómočy druhích zýkoů, a týje, katórych biaz pómočy halósných trůdna wýhawaryé—nazywájuceca sahalósnymi.

Aprýč tahó májem takije biazzyčnyje znáki, jak wot *~* znak karótkasci, katóry stáwicca nad halósnym znákam **u**; *'* znak

miáhkašci nad sahałósnymi: **ć,ń,ś** i **ź**; pa-
staüleny nad hałósnymi litérami, jon žná-
čýé udarénnie, kab hétu hałósnuju silniéj
at druhích wymaülaé; **˘** (klinók, ábo ptú-
šačka) znak éwiórdašci nad sahałósnymi
č, š, ž.

Aprýč hétych znákoü májem jaščé znáki
zastanówočnyje jak to:

- . krópka,
- : dwuchkrópie,
- , zakawýka,
- ; krópka z zakawýkaj,
- ! klíčnik,
- ? pytánnik,
- zluč,
- praciážka,
- „ “ čužeslóü,
- niedaskáz.

Hdzie pisác wialíkije znáki.

Wialíki znak píšecca z pačátku, jak pa-
čýnajem pisác što nówaje.

Wialíki znak píšecca na pačátku imién-
nia i prózwiska, héta znáčýé na pačátku
imión ludziéj: Ihnát, Apanás, Adám, Maciéj,
Antós;

na pačátku prózwiska: Harabúrda, Húšča, Baréjka, Buračók, Marcinkiéwič, Kuráha;

na pačátku imiénia kráju, miésta, wió-sak, uróčyšča, wóziera, jak: Paléssie, Biel-larús, Miensk, Wílnia, Hródna, Sluck, Ka-čanówa, Zaléssia, Dúbroŭka, Siórdawa (wó-ziero), Šwítež, Nióman, Ščára, Džwiná; uro-čyšča: Karalóŭ Kalódziež, Júrkawa Sciná.

Aprýč znákaŭ sahałósných, što my znájem užó, sustrénieš jaščé u čužých słowach i čužýje znáki i zýki, jak:

1) f — fábrica (my kážem chwábryka), furmán (my kážem churmán), fanabéryja (chwanabéryja), šafa (šapa). Francúz (Prancúz).

2) g (zyk husíny, kalí húsi kryčacé ga-ga-ga ábo gágajué) — gának (hának), groš (hroš), gwałt (hwałt), gúzik (húzik) i kólki druhích sloŭ.

Dálej zamiésto š, ž, č, píšué jak pa pól-sku sz, ź, cz: szápka (šápka), žába (žába), czórny (čórny), czyrwóny, szálik, ciazkí, miaszók.

Znak, što pakazúje kólki čahó jošé, na-zywájecca cyfrazju. Takích znákoŭ dziéwiaé. Jaščé jošé dziesiáty znak pustý—nul. Pry

pómačy hétych dziesiací znákau móžem napisáé usiáku líčbu.

1 adzín, 2 dwa, 3 try, 4 čatýry, 5 piacé, 6 šešé, 7 siem, 8 wósiem, 9 dziéwiaé, 0 nul. Nul znáčyé, što ničóha niemá.

Na kancý prósim usích, chto wučýü i chto wučýüsia na hétym lementáru, wybačáé, kalí što kiépska napisana ci ulóžena. Prósim nie laníceca, a üsió, što sustréniecie blahóha, zapisáé i padáé tudý, skul héty lementár dastáli. Tady druhí raz šmat lépiej wydámó (wydadzim).

Nie hulájučy wydámó „Piéršuju ksiónžku da čytánnia“.

Wypis s tawaryskaj umowy

Bielaruskaj wydaŋnickaj supolki „Zahlanie sonce i ũ naŝe wakonce“.

§ 1. Tawarystwa ustanawiajeca dla toho, kab drukawać i syryć pamieź ludziou ksionżki bielaruskije i usio, ŝto datyče Bielarusi.

§ 2. Tawarystwa heta budzie nazywacca „Zahlanie sonce i ũ naŝe wakonce“!

§ 5. Dla tych, ŝto zachoćuć pryłućycca k tawarystwu budzieć ksionżka s atrujnymi kwitami, pa dziesiać rublou koźny. Chto zapłacić dziesiać rublou, toj lićycca supolnikom.

§ 6. Supolnik sam nie mieŝajecca u haspadarku tawarystwa (nie zawiedujeć hraŝmi, nie wiadzieć rachunkau, nie padpisywajeć wekselaŭ i t. d.) i nie atwiećajeć za sprawy tawarystwa i za jaho daŭhi.

§ 7. Koźny supolnik maje prawa padawać hołas daradcy.

§ 9. Ad čystaho prybytku koźny hod adlićywajecca 10 procentau u zapasny kapitał.

Z astaŝajsia čaŝci razdajecca poŭnopraŭnym siabrukom i supolnikom dywidenda, t. j. čaŝtki miarkujućy da ich hroŝy u tawaryŝtwie, ale nie bołŝ 8% ũ hod.

§ 13. Umowa heta, čyli dahawor majeć siłu da 1-ho studnia (janwara) mieŝiaca 1909 hoda. Adnak koźny supolnik majeć prawa wyjšci z tawaryŝtwa „Zahlanie sonce i ũ naŝe wakonce“ i raniej.

Ab hetym pawinien jon na papiery uwiedamić za 6 mieŝiacoŭ da kanca hoda. Hroŝy addajecca jamu z asnaŭnoha kapitała.

Chto choće tamu moźe być wysłana poŭnaja tawaryŝkaja umowa.

Bielaruskaja wydaŋnickaja supolka

„Zahlanie sonce i ũ naŝe wakonce“:

Wydaje i pradaje bielaruskije ksionżki.

Biare na kamissiju ksionżki i wydannia bielaruskije i datykajućyje Bielarusi.

Adres supolki:

Pieciarburh. Wasiloŭ ostroŭ 4-ta linija № 45, kw. 16.

Wydannia supolki „Zahlanie sonce
i ũ naše wakonce“ možna kupić:

U Wilni u kniharniach: W. Makoŭskaho
i J. Zawadzkaho.

„ Miensku W. Makoŭskaho.

„ Witebsku M. Zašupina.

„ Pieciarburhu u Polskaj kniharni na Jeka-
tieryninskaj wulicy.

„ Waršawi u G. Centneršwera na Mar-
šalkoŭskaj wulicy.

Hlaŭny sklad: Pieciarburh, Wasiloŭ wo-
stroŭ, 4-ta linija № 45, kw. 16.

Cena 6 k.

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001003438126